

הלכה כסדרה

קובץ הלכות לחייל לימי חג ומועד

פורים

תשפ"ו

ארבע פרשיות

תקנו חז"ל לקרוא בתקופת חודש אדר ארבע פרשיות הקשורות לענייני היום בנוסף לקריאת התורה: 'שקלים', 'זכור', 'פרה' ו'החודש'.

סדר קריאת התורה: בשבתות אלו מוציאים שני ספרי תורה: בראשון עולים שבעה קרואים בפרשת השבוע, ולאחר חצי קדיש עולה המפטיר וקורא בפרשה המיוחדת לאותה שבת. מנהג הספרדים לומר חצי קדיש נוסף לאחר קריאת המפטיר. מפטירים בנביא מעניין ארבע הפרשיות.

השנה פרשת 'החודש' נקראת בשבת ראש חודש, על כן מוציאים בשבת זו שלושה ספרי תורה: בראשון עולים ששה קרואים בפרשת השבוע, לאחר מכן עולה השביעי וקורא את פרשת ראש חודש, ולאחר חצי קדיש עולה המפטיר וקורא את פרשת 'החודש'. מנהג הספרדים לומר חצי קדיש נוסף לאחר קריאת המפטיר. מפטירים בנביא מעניין פרשת 'החודש'. הספרדים מוסיפים בסוף הפטרה את הפסוק הראשון והאחרון מהפטרת 'השמים כסאי'.

כשאינן מְסַפְּר ספרי תורה וקוראים מְסַפְּר אחד, יגביהו את הספר פעם אחת, ואילו את הקדיש יאמרו תמיד בעיתויו הרגיל.

קריאת הפרשייה במועד מאוחר יותר: ציבור חיילים שנבצר מהם לקרוא את אחת הפרשיות בשחרית בשבת, יקראוה בברכה בהמשך השבת ויפטירו ללא ברכה (ומכל מקום ישתדלו להקדים את קריאת הפרשייה לתפילת מנחה, וספרדים לא יברכו על קריאתה לאחר זמן מנחה). ציבור חיילים שנבצר מהם לקרוא את הפרשייה במהלך השבת, אינם רשאים להשלים את קריאתה בשבת אחרת, מלבד פרשת פרה שניתן להשלימה בשבת פרשת החודש, ופרשת זכור שדיני השלמתה מובאים בהמשך.

פרשת זכור

חשיבות קריאת פרשת זכור: לדעת רוב הפוסקים חיוב קריאת פרשת זכור הוא מן התורה, ולכן יש לעשות כל מאמץ כדי לשמוע את קריאתה במנין, ואף נשים רבות נהגו לשמוע פרשת זכור. חייל ספרדי יוצא לכתחילה ידי חובה בספר תורה אשכנזי, וכן להיפך. ניתן לצאת ידי חובה בשמיעת הקריאה מכל נוסח קריאה שהוא (ויש שנהגו לקרוא את קריאת זכור פעמים נוספות בהגיית העדות השונות). הקורא יכוון להוציא את השומעים ידי חובה בקריאה ובברכות, והשומעים יכוונו לצאת.

חייל שבידו לבחור אם לשמוע במנין את קריאת זכור או את קריאת המגילה, יעדיף את קריאת זכור, כיון שלדעת רוב הפוסקים חיוב קריאתה מן התורה, ובקריאת המגילה ניתן לצאת ידי חובה גם בלא מנין. אולם, אם לא יתאפשר לו לשמוע קריאת מגילה כלל, כגון שיהיה בפעילות מבצעית שלא תאפשר את הקריאה, יעדיף להשתחרר לפורים ויצא ידי חובת זכור בקריאת 'זיבוא עמלק'.

חייל השוהה בשבת זכור במקום שאין בו מנין, יקרא את הפרשייה מתוך ספר תורה ללא ברכות התורה. אם אין בידו ספר תורה, יקרא פרשת זכור מתוך חומש מודפס (וישלים את הקריאה מספר תורה כפי שיבואר להלן). חייל שמחמת תפקידו אינו יכול להגיע לבית הכנסת - מותר להביא אליו ספר תורה עבור קריאה זו, בתנאי שניתן לשמור על כבודו. **יציאה מהבסיס לצורך שמיעת פרשת זכור:** חייל שנמצא במקום שאין בו מנין והישוב הסמוך נמצא מחוץ לתחום שבת (960 מטר), יניח קודם השבת 'עירוב תחומין' (=מזון שתי סעודות במרחק של עד 960 מ' ממקומו), ובכך רשאי להרחיק 960 מ' נוספים ממקום העירוב, בתנאי שישמור על הלכות הוצאה.

חיילים שחל עליהם דין 'מחנה היוצא למלחמה' רשאים להרחיק

למרחק זה אף בלא להניח 'עירוב תחומין'. לדעת הגר"ש גורן היתר זה כולל אף לוחמים במחנות ובמוצבים האחראים על ביטחון שוטף, וכן הנמצאים במחנה אימונים לקראת הגנה על הגבולות או בסדרת אימונים בשדה. כמו כן, לשיטתו רשאים הם להרחיק אף עד למרחק של 12 ק"מ, ובדלית ברירה אף יותר מזה.

חייל חמוש ובקי בתרגולות הסיור רשאי להצטרף לרכב סיור (הנוסע בהיתר) לצורך קריאה זו, בתנאי שלא יעשו עברו נסיעה או עצירה מיוחדת, ובתנאי שישמור על הלכות הוצאה.

השלמת קריאת זכור במועד מאוחר יותר: חייל שלא שמע קריאת זכור, יתכוון לצאת בקריאת פרשת 'זיבוא עמלק' הנקראת בפורים, וכן בקריאת פרשת זכור כשיגיעו לקרותה על סדר פרשות השבוע בשבת פרשת 'כי תצא' (ויבקש אז מבעל הקריאה שיכוון להוציאו ידי חובה).

תענית אסתר

תקנו חז"ל תענית זו כזכר ליום הצום והתפילה שנקבע בימי מרדכי ואסתר.

הצום מתחיל בעלות השחר (4:15) ומסתיים בצאת הכוכבים (18:08). ע"פ פקודת מטכ"ל, יש לאפשר לכל חייל המעוניין בכך לצום, ויש לפוטרו במהלך הצום מכל פעילות (וכן שלוש שעות לפני הצום ושש שעות לאחריו יש לפוטרו מפעילות עצימה), ובלבד שלא תיפגע בכך הפעילות הביטחונית. כמו כן, על פי הפקודה, על המפקדים לדאוג לצמים לארוחה חמה לפני הצום, ובצאתו.

רחיצה וצחצוח שיניים: מאחר שתענית זו אינה משום אבלות החורבן, מותר להתרחץ ביום זה, וכן לערוך בו אירוע חגיגי. אין לצחצח שיניים ולשטוף את הפה בתענית. יש שהתירו לצחצח שיניים (במשחה שאינה מתוקה) ולרחוץ את הפה במקום צער, ובלבד שייזהר לא לבלוע מים.

אכילה בבוקר לפני הצום: חייל המעוניין להשכים ולאכול קודם עלות השחר, יתנה (אף במחשבתו) קודם השינה שיאכל בהמשך הלילה. למנהג האשכנזים, מעיקר הדין אין צריך תנאי לשתיה (וכן לאכילה כשדרכו לאכול אחר שנתו, כגון חייל המתעתד לקום לשמירה בלילה ולאכול במהלכה), אך למעשה ראוי להתנות אף לכך. בכל מקרה חל איסור לאכול סעודה מזינה (מיני דגן בנפח 60 סמ"ק/כ-54 גרם) מחצי שעה קודם עלות השחר, עד שיתפלל שחרית.

אכילה בצום מפאת פעילות מבצעית

חיילים העשויים להיכנס ללחימה בטווח זמן מיידי, ובכלל זה חיילים העוסקים במשימות ביטחון שוטף בגזרה בה קיימת סבירות גבוהה להיתקלות באויב, וכן חיילים העלולים להיות מוזעקים ללחימה ללא התראה מוקדמת שתאפשר להם לאכול בכדי להתאושש מהצום ולשוב לכשירות מבצעית, מחויבים לאכול כדי לשמור על כשירות מבצעית.

חיילים העוסקים בפעילות צבאית שיש חשש שלא יוכלו למלא את תפקידם כראוי תוך כדי צום, כגון חיילים העוסקים במשימות אבטחה במחנות עורפיים, או בבט"ש בגזרה 'שקטה', תצפיתניות, תורני חמ"ל, מכונאים העוסקים בהשמשת כלי רק"מ וכלי טיס, וכד' - ככל שהדבר ניתן יתחילו לצום, ורק אם יחושו בהמשך היום שהצום פוגע בתיפקודם, יאכלו.

חיילים העלולים להיכנס ללחימה רק בהתראה ממושכת קודם לכן, כגון לוחמים בתקופת אימונים, מחויבים לצום, וידאגו לאוכל ושתיה בהישג יד למקרה הצורך.

ראוי במידת האפשר להשתדל להשתבץ במשמרת נוחה על מנת לצום באופן מלא, כמו כן חיילים הצמים ישתדלו לשהות במקום מוצל. למעשה יש להיוועץ ברב היחידה על מנת לבחון את אופי הפעילות

ורמת המוכנות הנדרשת מן החייל, כמו גם את רמת הסיכון, תנאי האקלים המצויים באותו מקום, והעומס הפיזי הנדרש לשם ביצוע המשימה.

הנאלץ לאכול בתענית (בהיתר), יאכל כדרכו (ואינו צריך להצניע את אכילתו), ויימנע מאכילה לשם תענוג, ובמידת האפשר ידחה מעט את שעת האכילה בבוקר, כדי להשתתף בתענית הציבור.

חולה פטור מן התענית, אך יימנע מאכילה לשם תענוג כדי להשתתף בצער הציבור.

השלמת התענית לאחר שנאלץ לאכול: חייל ששתה בצום מפני צורך מבצעי, ולאחר מכן מתאפשר לו לצום בשארית היום, יתענה עד מועד סיום הצום.

אימון בצום: ככלל, אין להשתתף באימון שבעקבותיו יאלץ לאכול בצום, ויש ליידע מראש את המפקדים כדי להימנע מקביעת אימון ביום צום. עם זאת, ישנם אימונים אשר חשיבותם וחיוניותם גבוהה. בהתאם לפקודות הצבא, השתתפות חייל הצום בהם תאושר על ידי קצין בדרגת אלוף לאחר שנועץ עם הרב הראשי לצה"ל בלבד.

עם זאת, מי שהשתתפותו באימון שנקבע בתענית, הכרחית לכשירותו המבצעית, לכשירות המבצעית של היחידה או לקיום האימון, נכון שישתתף באימון, אף אם בשל כך ייחלש מאד במהלכו, ויאלץ לשתות או לאכול.

חייל הנמצא באימון ביום צום, יתחיל לצום, וכיךן מזון בהישג יד כדי שאם יצטרך לאכול ולשתות יעשה זאת מיידיית ויחזור לכשירות מבצעית. אם אינו יכול להתחיל בפעילות בלי לאכול ולשתות - רשא ללאכול ולשתות כדי צרכו.

סדר התפילות בתענית אסתר

אמירת 'עננו': התימנים ומקצת הספרדים אומרים בתפילת לחש 'עננו' בכל התפילות, רוב הספרדים אומרים 'עננו' בשחרית ובמנחה, ואילו האשכנזים אומרים אותה רק במנחה. לכל המנהגים שליח הציבור אומרה בחזרת הש"ץ של שחרית ומנחה (בין 'גואל' ל'רופא'), בתנאי שיש לפחות ששה מתענים שישלמו תעניתם (במקום שמצויים בו חיילים שאינם מתענים - חובה לברר מי מתענה ומסיים את התענית). אם אין ששה מתענים - יאמר הש"ץ 'עננו' ב'שומע תפילה' (למנהג הספרדים יעשה כך גם במקרה שחלק מהמתענים כבר התפללו במקום אחר ושמעו ברכת 'עננו', ואין ששה מתענים שמתפללים עכשיו). היו עשרה מתענים בתחילת חזרת הש"ץ ויצאו מקצתו, אם כבר התחיל ברכת 'עננו' יסיימה, ואם עדיין לא התחיל - יאמר ב'שומע תפילה', ויחתום 'שומע תפילה' (ואם חתם 'העונה [לעמו ישראל] בעת צרה' - אינו חוזר). אם לא היה מניין מתענים בתחילת התפילה, והגיעו בחזרת הש"ץ לפני ברכת 'רופא' - יאמר הש"ץ 'עננו', ואם הגיעו אחריה - יאמר ב'שומע תפילה'. בין כך ובין כך יוציאו ספר תורה אחר התפילה ויקראו 'זיחל'.

ש"ץ ששכח לאומרה בין 'גואל' ל'רופא', אם עדיין לא אמר שם ה' בברכת 'רופא' - חוזר לומר 'עננו' עם חתימה ולאחריה ברכת 'רופא'. אמר שם ה' - אומר 'עננו' ב'שומע תפילה'. השוכח לומר 'עננו' ב'שומע תפילה' (בין יחיד בין ש"ץ) יאמרה ב'א-להי נצור' לפני 'יהיו לרצון' ללא חתימה (ובדיעבד יאמרה גם לאחר 'יהיו לרצון' קודם עקירת רגליו). שכח לומר גם שם, אינו חוזר.

סליחות: לאחר חזרת הש"ץ בשחרית אומרים סליחות, והאשכנזים מוסיפים גם 'אבינו מלכנו'. אומרים סליחות ואבינו מלכנו גם בלא מנין, אולם אין אומרים י"ג מידות בלא מנין, אלא כדרך קריאה בתורה

בטעמים.

קריאת התורה בשחרית: כשיש במנין לפחות ששה מתענים, קוראים בפרשת "ויחל": העולה הראשון קורא מ-"ויחל משה" עד "לעשות לעמו". גוללים מעט לתחילת העלייה הבאה, העולה השני קורא מ-"ויאמר ה' אל משה פסל לך" עד "אל מול ההר ההוא", והעולה השלישי קורא מ-"ויפסול" עד "אשר אני עושה עמך". הספרדים נוהגים לומר לאחר שיר של יום "למנצח על איילת השחר" (תהלים כב).

קריאה במנחה: כשיש במנין לפחות ששה מתענים קוראים בספר תורה כבשחרית, ואין אומרים חצי קדיש לאחר הקריאה. האשכנזים מפטירים "דרשו ה' בהמצאו", ומברכים לפניה ולאחריה (עד "מגן דוד"). ספרדים אינם נוהגים להפטיר. במנין המורכב מספרדים ואשכנזים, נכון להעלות אשכנזי לשלישי כדי שיפטיר בברכה, אולם אם העלו ספרדי לשלישי, ינהג כמנהג אבותיו ולא יפטיר בנביא.

נשיאת כפיים במנחה: אין נושאים כפיים במנחה בתענית אלא סמוך לשקיעה (כחצי שעה), ויש שהתירו לאומרה כבר מפלג המנחה (16:35). יש להקפיד לברך ברכת כהנים קודם השקיעה (17:46), ובשעת הדחק ניתן לברכה עד 13 וחצי דקות לאחר השקיעה. אין נושאים כפיים במנחה אלא כשיש במנין לפחות ששה מתענים (והכהן מכללם).

אם אין כהנים יאמר הש"ץ "א-להינו וא-להי אבותינו ברכנו" וכו'. מנהג הספרדים שש"ץ העובר לפני התיבה במנחה שלפני פלג המנחה אינו אומר "א-להינו וא-להי אבותינו ברכנו" וכו', ואילו מנהג האשכנזים לומר זאת.

לאחר חזרת הש"ץ אין אומרים תחנון ולא 'אבינו מלכנו'. הספרדים מוסיפים מזמור "למנצח על איילת השחר" (תהלים כב) אחרי 'למנצח

בנגינות' לפני הקדיש.

'מנחה קצרה' בתענית: מנהג רבים מהספרדים, שכשנאלצים להתפלל 'מנחה קצרה', אומר הש"ץ 'עננו' בין 'גואל' ל'רופא' בקול, והקהל ישמעו ויכוונו לברכתו, וימשיכו בלחש. כשיגיעו הקהל ל'שומע תפילה' יאמרו 'עננו' (חוץ מהש"ץ). האשכנזים נוהגים במקרה כזה שכולם אומרים 'עננו' ב'שומע תפילה' בלבד. כשיש בקהל כהנים (ומתפללים סמוך לשקיעה), אומר הש"ץ בקול ברכות 'רצה' ו'מודים' עד 'ולך נאה להודות', והכהנים נושאים את כפיהם.

גם המתפללים בבין השמשות (בתוך 13 וחצי דקות לאחר השקיעה) יתפללו תפילה כסדרה, עם קריאת 'ויחל' ואמירת 'עננו'.

סדר התפילה למי שנבצר ממנו להתענות: מי שנבצר ממנו להתענות יאמר סליחות ו'אבינו מלכנו', אך לא יאמר 'עננו', לא יעלה לתורה ולא יהיה ש"ץ בשחרית ובמנחה.

כהן שנבצר ממנו להתענות, לא יעלה לתורה ולא ישא כפיו במנחה. אם הוא הכהן היחיד בבית הכנסת - יצא לפני קריאת התורה. אך רשאי לישא כפיו במקרה כזה, ואפילו אם יש שם רק כהן אחד שמתענה, רשאי להצטרף אליו כדי שתתקיים ברכת כהנים על ידי שני כהנים. עם זאת, מי שאינו מתענה רשאי לשמש כבעל קורא, או להוציא ולהכניס, להגביה ולגלול את ספר התורה.

האוכל לשיעורין (אף שאינו חייב בכך) נידון כמתענה לכל דבר ועניין. מנהג האשכנזים להקל שאף מי שצם עד מנחה, רשאי לומר 'עננו' ב'שומע תפילה' קודם שיאכל.

זכר למחצית השקל: נוהגים ביום זה לתת תרומה לצדקה 'זכר למחצית השקל'. יש שנהגו לתת סמוך לתפילת מנחה ויש שנהגו לתת לפני קריאת המגילה. מנהג האשכנזים לתת שלשה מטבעות של חצי שקל,

ומנהג הספרדים לתת כשווי מחצית השקל של התורה, דהיינו שווי של עשרה גרם כסף טהור. אם לא הפריש 'זכר למחצית השקל' לפני פורים, ישלים זאת לכתחילה עד סוף חודש אדר ב', ובדיעבד אף מאוחר יותר.

הלכות מגילה

זמן קריאת המגילה

זמני הלילה: זמן קריאת המגילה בלילה מצאת הכוכבים עד עלות השחר (בפורים דפרזים: 4:14 - 18:08, ובפורים דמוקפים: 4:15 - 18:08). כשיש חשש שלא יוכל לקרותה בלילה, ניתן להקדים לקרותה בברכותיה מפלג המנחה (בערב פורים דפרזים: 16:35, ובערב פורים דמוקפים: 16:32), ויתפללו ערבית קודם הקריאה (ויחזרו לקרוא קריאת שמע לאחר צאת הכוכבים). כשהדבר אפשרי יש להמתין עד צאת הכוכבים, גם אם יאלצו לאכול קודם הקריאה.

זמני היום: זמן קריאת המגילה ביום מהזריחה עד השקיעה (בפורים דפרזים: 17:46 - 5:49, ובפורים דמוקפים: 17:48 - 5:45). הנאליץ לקרוא את המגילה או חלק ממנה בזמן בין השמשות (בפורים דפרזים עד 17:59, ובפורים דמוקפים עד 18:01), למנהג האשכנזים יקראנה בלא ברכה, ולמנהג הספרדים יברך אם יגמור את קריאתה לפני צאת הכוכבים. חייל היוצא לפעילות ולא יוכל לקרוא את המגילה במהלך היום, יקדים לקרותה מעלות השחר (בפורים דפרזים: 4:20, ובפורים דמוקפים: 4:15) בברכה.

מי שהגיע סמוך לעלות השחר ונצרך להתפלל ערבית ולקרוא את המגילה ולא יספיק שתיהן - יקרא קריאת שמע של ערבית ויקרא מגילה, ויתפלל אחרי שחרית 'תפילת תשלומין'. כיוצא בזה, מי שהגיע סמוך לשקיעה ונצרך להתפלל מנחה ולקרוא את המגילה, יקרא את

המגילה, ויתפלל אחרי ערבית 'תפילת תשלומין'.

אכילה ושינה קודם קריאת המגילה: אין לאכול או לישון קודם קריאת המגילה הן בלילה והן ביום (וכן בחצי שעה שקודם תחילת הזמן). במקום צורך גדול ניתן להקל באכילת פירות, או אף באכילה מועטת של פת ומיני מזונות עד שיעור כביצה (60 סמ"ק/כ-54 גרם), ולכל היותר עד שיעור קביעות סעודה (240 סמ"ק/כ-216 גרם).

מעבר לכך, פשוט שחיילים העוסקים בפעילות מבצעית והאכילה והשינה נדרשים לשמירת כשירותם, רשאים להקל בכך, אך ראוי שידאגו לאמצעי תזכורת כלשהו. מי שתזדמן לו מגילה רק בשעה מאוחרת, רשאי לישון ולאכול כהרגלו קודם קריאת המגילה, בתנאי שידאג לאמצעי תזכורת.

הקדמת קריאת המגילה למועד מוקדם יותר: במקרים בהם עקב פעילות מבצעית לא תהיה אפשרות לקרוא את המגילה בזמנה, ניתן להקדים ולקוראה בציבור (בלא ברכה) החל מ"א באדר ב', או אף קודם לכן מתחילת החודש (למעט בשבתות), ואם טרח הרבה ולא עלה בידו לארגן מניין, יקרא ביחידות. כמו כן, במקרה כזה רשאי בן עיר לקוראה בלא ברכה בט"ו (וכן להיפך). הנאליץ לקרוא את המגילה קודם זמנה ולאחר מכן מתאפשר לו לקרותה בזמנה, יחזור ויקראנה בברכה.

סדר קריאת המגילה

הקורא את המגילה בציבור, קורא בעמידה, ונוהגים ששני אנשים עומדים מימינו ומשמאלו.

לפני התחלת הברכות, נוהגים לפרוס את המגילה כולה כאיגרת, כך שתהיה מקופלת ולא מגולגלת. לאחר הקריאה גוללים את המגילה לתחילתה קודם הברכה האחרונה.

הקורא יכוון להוציא את הציבור ידי חובה בקריאה ובברכות, והשומעים

יתכוונו לצאת. אין לדבר מתחילת הברכות ועד סוף הברכה שאחר הקריאה.

ברכות המגילה: הקורא את המגילה מברך לפניו את ברכות 'על מקרא מגילה' ו'שעשה ניסים'. בלילה מוסיפים גם את ברכת 'שהחינו', והאשכנזים מוסיפים אותה גם ביום (יש לכוון בברכת 'שהחינו' גם על שאר מצוות היום). לאחר הקריאה מברך 'הרב את ריבנו' (במנין בלבד). חייל ספרדי שלא שמע את קריאת המגילה בלילה, יברך 'שהחינו' לפני קריאת המגילה ביום. מנהג האשכנזים לעמוד בעת שמיעת הברכות, ואילו הספרדים נוהגים שרק הקורא עומד וכל הקהל יושבים.

דגשים לבעל הקריאה: רבים נוהגים לקרוא תחילה "להשמיד להרוג ולאבד" ולאחר מכן לחזור ולקרוא "להשמיד ולהרוג ולאבד", וכן לקרוא תחילה "ואיש לא עמד בפניהם" ולאחר מכן לחזור ולקרוא "ואיש לא עמד בפניהם". כמו כן, נהוג שהקורא מגביה את קולו במילים "בלילה ההוא נדדה שנת המלך", ומנענע את המגילה כשקורא את המילים: "האיגרת הזאת" ו"איגרת הפורים הזאת".

יש לקרוא מ"חמש מאות איש" עד המילה "עשרת" בנשימה אחת. יש נוהגים לקרוא במנגינת איכה את הפסוקים: "וכלים מכלים שונים", "והמלך והמן ישבו לשתות... ויזעק זעקה גדולה ומרה", "אבל גדול ליהודים... יוצע לרבים", "וכאשר אבדתי אבדתי".

נוהגים שהקהל קוראים בקול רם את הפסוקים: "איש יהודי", "ומרדכי יצא", "ליהודים היתה", "כי מרדכי היהודי". יש מהספרדים הנוהגים כן גם בפסוק "בלילה ההוא", ויש מהאשכנזים הנוהגים כן בקריאת עשרת בני המן. לאחר קריאת הקהל יקפיד הקורא לחזור ולקרוא שוב את אותם פסוקים (וכן את המילה 'המן' במקום שנוהגים להרעיש בעת אמירתה).

חיסור והפסק באמצע הקריאה

המאחר לקריאת המגילה, יברך את ברכות המגילה בעצמו, ויקרא בזריזות את תחילת המגילה מתוך המגילה המודפסת שלפניו, עד שיגיע למקום שהציבור אוחז בו, ובלבד שישמע את רוב המגילה (מתחילת פרק ה) מפי הקורא ממגילה כשרה.

חייל שנאלץ לצאת מבית הכנסת לפני סוף הקריאה, ישמע את רוב המגילה מפי הקורא (עד סוף פרק ה), וישלים את סוף הקריאה בזריזות בעצמו. אך לא יברך לאחריה את ברכת 'הרב את ריבנו', משום שאין נוהגים לברך אותה אלא בציבור.

מי שחיסר מהמגילה אפילו מילה אחת, לא יצא ידי חובה, ואינו יכול להשלימה לאחר סיום הקריאה. לפיכך, חייל שלא שמע היטב מספר מילים מהמגילה מפאת רעש או שהתנמנם וכד', ישלים לאלתר, ואפילו בקריאה מתוך המגילה המודפסת שלפניו. סיים את הקריאה וזכר שדילג - לא יצא ידי חובתו.

הטועה בהגיית תיבה באופן שהשתנתה המשמעות, חוזר למקום שטעה. סיים את הקריאה וזכר שטעה - יחזור לקרותה בלא ברכה.

חיילים שנאלצו להפסיק באמצע קריאת המגילה, ואפילו דיברו בינתיים, וחזרו למקומם, ימשיכו לקרוא ממקום שהפסיקו. אמנם, מי שהפסיק בדיבור בין הברכות לתחילת הקריאה שלא מעניין הקריאה חייב לחזור ולברך, ואם דיבר מיד לאחר הקריאה - לא יברך 'הרב את ריבנו'.

לכתחילה, אין לחלק את קריאת המגילה בין שני קוראים. אך אם באמצע קריאת המגילה הוקפץ הקורא, יעמוד קורא אחר תחתיו, וימשיך את הקריאה מהמקום שבו הפסיק הקורא הראשון.

קריאת מגילה במצבי דחק

קריאה בלא מנין: לכתחילה יש לקרוא את המגילה במנין, ומתוך מגילה כשרה. חייל שלא מתאפשר לו לקרותה בציבור, יקראנה ביחידות מתוך מגילה כשרה, ובברכות לפניה ולא לאחריה (הקורא את המגילה ביחיד אין צריך לפורסה כאיגרת ולקרותה בעמידה). גם כשאינן מנין רשאי חייל אחד לקרוא עבור אחרים.

קריאה ללא 'בעל קורא': חיילים שיש להם מגילה כשרה, ואין ביניהם 'בעל קורא', יקרא אחד מהם אפילו בלי טעמים, תוך שימת לב מיריבת שלו ושל השומעים לכך שאינו טועה בקריאה, בניקוד ובהטעמת המילים (כגון מלרע ומלעיל) באופן המשנה את המשמעות. מגילה שנמצאה בה טעות, ואפילו חסרות באמצעה מילים (אך לא ענין שלם), כשרה בדיעבד לקריאה. לכתחילה יש להשלים את המילים החסרות מתוך מגילה מודפסת.

קריאה מתוך מגילה מודפסת: כשאינן מגילה כשרה קוראים את המגילה מתוך מגילה מודפסת, בלא ברכה, ובמקרה כזה ראוי שיאמרו (ביום בלבד) גם הלל בלא ברכה.

שמיעת מגילה ברמקול: לדעת רבים מן הפוסקים אין יוצאים ידי חובת קריאת מגילה בשמיעתה באמצעות רמקול, לכן במקום בו משתמשים ברמקול יש להתמקם סמוך לקורא באופן שבו ניתן לשמוע את קריאתו גם ללא הרמקול.

נשים חייבות לשמוע קריאת מגילה בלילה וביום כאנשים.

קריאה עבור אחרים: הקורא לאנשים או נשים לאחר שכבר יצא ידי חובתו, רשאי לברך עבורם את ברכות המגילה, אמנם לכתחילה ראוי שאחד מהשומעים יברך בעצמו. מנהג רבות מהאשכנזיות לברך במקרה כזה 'לשמוע מגילה' ולא 'על מקרא מגילה'.

חייל שיוכל לשמוע את קריאת המגילה פעם אחת בלבד - או בלילה או

ביום, עדיף שיקרא את המגילה בלילה, משום שכלל נקוט בידינו ש'אין מעבירין על המצוות'.

סדר התפילות בימי הפורים

תפילת ערבית: מוסיפים 'על הניסים'. שכח ולא אמר, אם נזכר לפני שם ה' בחתימת הברכה, יאמר שם ("מודים אנחנו לך על הניסים וכו' ועל כולם יתברך וכו'"), ואם נזכר לאחר מכן, יוסיף בסוף התפילה: "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים (ונפלאות) כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי...".

לאחר תפילת העמידה אומרים האשכנזים קדיש שלם כולל 'תתקבל', ואילו הספרדים אומרים חצי קדיש. קוראים את המגילה, ולאחר ברכת 'הרב את ריבנו' והפיוט 'אשר הניא' (-אשכנזים) או 'ארור המן' (-ספרדים) ממשיכים 'ואתה קדוש'. הספרדים אומרים 'קדיש תתקבל' והאשכנזים קדיש שלם בלי 'תתקבל', ומסיימים בככל ערב.

תפילת שחרית: קוראים בתורה בפרשת 'ויבוא עמלק'. הספרדים כופלים בסוף הקריאה את הפסוק האחרון. אשכנזים מכניסים את ספר התורה, וקוראים את המגילה לפני 'אשרי', ואילו הספרדים קוראים את המגילה לפני 'ואתה קדוש', ולאחר אמירת 'ואתה קדוש', מכניסים את ספר התורה.

שאר הלכות הפורים

שלוש מצוות נוספות יש בפורים: מתנות לאביונים, משלוח מנות וסעודת פורים. מצוות אלו מתקיימות דווקא ביום הפורים ולא בלילה, עם זאת, מצווה לשמוח ולהרבות בסעודה גם בליל הפורים.

מתנות לאביונים: יש לתת לפחות שתי מתנות לשני עניים, מתנה אחת כשיעור סעודה לכל עני.

חייל היודע שלא יתאפשר לו להעביר מתנות לעניים בפורים, ימנה

שליח באמצעות הטלפון שימסור לעניים את המתנות בפורים מטעמו, וניתן אף למסור את המתנות לשליח קודם הפורים והוא יתנם לאביונים בפורים. חייל שלא מתאפשר לו לתת מתנות לאביונים ביום הפורים, אפילו באמצעות שליח, יזכה לעניים את המעות על ידי אחר, ובמידה שאף זה לא מתאפשר יפריש את המעות עבור העניים ביום הפורים, וישמרם אצלו עד שיוזמן לו ליתנם לעניים.

משלוח מנות: יש לתת לפחות לאדם אחד שני מיני מאכל מוכנים לאכילה, בשיעור הראוי להתכבד.

פירות מקדושת שביעית: יש מחמירים שמשלוח המנות יכלול לפחות שתי מנות שאין בהן קדושת שביעית.

לכתחילה ראוי שחייל יקנה או יביא עימו מביתו 'משלוח מנות' כדי לתת לאחד מחבריו, אך כשאין באפשרותו לעשות כן, ניתן לקיים את המצווה בהעברת מנת האוכל שלו לחברו. ניתן לקיים מצווה זו על ידי שליח, ויש אומרים שאפשר למסור לשליח את המשלוח אף קודם פורים והוא יתנו בפורים. בדלית ברירה, ייתן את משלוח המנות קודם פורים, ויאמר למקבל שהמשלוח ייקנה לו בפורים.

סעודת פורים: מצווה לאכול סעודה בשרית מכובדת ביום הפורים, ולאכול בה לחם. אם אין הדבר באפשרותו, ישביח לכל הפחות במעט את תפריט סעודתו. אם מתחילים את הסעודה לאחר חצות היום (בפורים דפרזים: 11:45) יתפללו מנחה גדולה לפני הסעודה. אין יוצאים ידי חובת סעודת פורים בלילה, אך ראוי להרבות קצת בסעודה גם בלילה.

פורים דמוקפים חל השנה ביום שישי, ולכן במקומות אלו יש להתחיל את הסעודה קודם חצות היום (11:47). עם זאת, במקום צורך ניתן להתחיל את הסעודה בשעה מאוחרת יותר, רק יקפיד לצמצם מעט את הסעודה כך שיוכל לאכול את סעודת השבת לתיאבון.

שתיית יין: "חייב איניש לבסומי בפוריא". עם זאת פשוט שחיילים בצבא אסורים בשתיית יין, שהרי ביטחון הציבור מוטל על כתפיהם ועליהם לשמור על צלילות דעת, אולם אם מתאפשר להם יטעמו מעט יין, ועל פי פקודות הצבא, גם זאת אך ורק באישור מפקד בכיר בדרגת תא"ל ובנוכחות סא"ל.

ברכת המזון: מוסיפים 'על הניסים'. שכח ולא אמר, אם נזכר לפני שם ה' בחתימת הברכה, יאמר שם (וימשיך מ"ועל הכל אנחנו וכו'"), ואם נזכר לאחר מכן, יוסיף באמצע 'הרחמן': "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים (ונפלאות) כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי...".

עשיית מלאכה: נהגו שלא לעבוד ביום הפורים, אך מלאכת דבר האבד (וכל שכן צרכים ציבוריים כמשימות צבאיות), או מלאכות שהן לצורך שמחת היום או לצורך מצווה, מותרות.

זמני הפורים

בערי הפרזים חוגגים את פורים בי"ד באדר ב', ואילו בכרכים שהיו מוקפים חומה בימות יהושע בן נון בט"ו בו.

ערים המסופקות: במקומות שיש ספק אם היו מוקפים חומה מימות יהושע, מקיימים את מצוות הפורים מספק בשני הימים, אך אין מברכים על קריאת המגילה אלא בי"ד בלבד.

בימינו נוהג דין כרך מוקף לכל פרטיו רק בירושלים, כולל השכונות המרוחקות והיישוב הר גילה. דין הספקות נוהג בערים העתיקות בארץ - טבריה (בעיר התחתית), יפו, צפת, חברון (קרית ארבע), לוד, עכו, ועוד, אך לא במקומות הסמוכים לערים אלו.

בן עיר שהלך לכרך: ירושלמי שהלך לפרזים והיתה דעתו הן בשעת צאתו והן בליל י"ד להיות שם בי"ד, ואכן היה שם בעלות השחר של י"ד (4:20 - 4:14) - חל עליו דין פרוז, וכן פרזי שהלך לירושלים קודם י"ד

והיתה דעתו הן בשענת צאתו והן בליל י"ד להיות שם בט"ו ואכן היה שם בעלות השחר של ט"ו (4:15) - הוקבע דינו למוקף. אם אחד התנאים לא התקיים - ראוי לנהוג פורים בשני הימים, אך לא יברך בעצמו את ברכת המגילה ולא יוציא אחרים ידי חובה בקריאת המגילה. חייל שבעלות השחר של י"ד היה מחוץ לירושלים והתחייב בפורים דפרזים, ובהמשך היום הגיע לירושלים, כך שבעלות השחר של ט"ו היה בירושלים, יקיים שוב את כל מצוות הפורים, ויאמר אף 'על הניסים' בתפילה ובברכת המזון, אך לא יברך בעצמו את ברכת המגילה, ולא יוציא אחרים ידי חובתם בקריאתה.

פורים תשפ"ב

ארבע הפרשיות:

- שקלים** - שבת פרשת 'ויקהל', כ"ה אדר א', 26.2
- זכור** - שבת פרשת 'ויקרא', ט' אדר ב', 12.3
- פרה** - שבת פרשת 'שמיני', כ"ג אדר ב', 26.3
- החודש** - שבת פרשת 'תזריע', א' ניסן, 2.4

זמני פורים תשפ"ב

תענית אסתר - י"ג אדר ב', יום רביעי, 16.3

באר שבע	תל אביב	חיפה	
4:20	4:20	4:18	כניסת הצום
16:34	16:34	16:33	פלג המנחה
17:49	17:49	17:49	שקיעה
18:07	18:07	18:06	צאת הצום - צאת הכוכבים

פורים דפרזים - י"ד אדר ב', יום חמישי, 17.3

באר שבע	תל אביב	חיפה	
4:19	4:18	4:17	עלות השחר (90 דק')
5:48	5:48	5:47	זריחה
11:49	11:49	11:48	חצות
12:19	12:19	12:18	מנחה גדולה
18:08	18:08	18:07	צאת הכוכבים

פורים דמוקפים, - ט"ו אדר ב', יום שישי, 18.3

(זמני עיר הקודש ירושלים)

עלות השחר (90 דק') - 4:15

זריחה - 5:45

חצות - 11:47

מנחה גדולה - 12:17

כניסת שבת - 17:09

* הזמנים המופיעים בגוף ההלכות נקבעו לפי האופק המאוחר או המוקדם ביותר לחומרא.

ברכות המגילה

לפני קריאת המגילה מברך:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִקְרָא מְגִלָּה.

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבּוֹתֵינוּ
בְּיָמֵים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה.

למנהג הספרדים מברכים ברכה זו בלילה בלבד, ולמנהג האשכנזים גם
ביום:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיֵינוּ וְקִיָּמְנוּ וְהִצִּיעָנוּ
לְזִמְנֵי הַזֶּה.

לאחר קריאת המגילה מברכים (במנין בלבד):

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הָרַב אֶת רֵיבֵנוּ, וְהִדָּן
אֶת דֵּינֵנוּ, וְהַנּוֹקֵם אֶת נַקְמַתֵנוּ, וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּלָ לְכָל אוֹיְבֵי
נַפְשֵׁנוּ, וְהַנְּפָרֵעַ לָנוּ מִצָּרֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַנְּפָרֵעַ לְעַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל מִכָּל צָרֵיהֶם, הָאֵל-לְמוֹשִׁיעַ.

**חברי המערכת: סא"ל הרב שהם עורקבי - רע"ן הלכה, רס"ן הרב דב ברקוביץ -
רמ"ד הלכה, סו"ן הרב דודי גרינפלד - קמ"ד כתיבה, טו"ר רועי אלמלם.
עיצוב וגרפיקה: יוגב ברדה עיצובים.**